

კოოპერატივების როლი მცირე ფარგულში მეურნეობების განვითარების პროცესში

მანანა შალამბერიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარება აგრარული პოლიტიკის პრიორიტეტული მიმართულებაა. მისი მიზანია მცირე ფერმერული მეურნეობების განვითარების ხელშეწყობა, სოფლის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების უზრუნველყოფა, სოფლად სიღარიბის აღმოფხვრა, სოფლიდან მოსახლეობის მიგრაციის შეჩერება, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების პროდუქტიულობისა და კონკურენტუნარიანობის გაუმჯობესება და ბოლოს მინდა ავლინებო, რომ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები სარგებლობენ იმ საგადასახადო შეღავათებითაც, რომლებიც სოფლის მეურნეობასთან მიმართებაში მოქმედებს. კოოპერატივების შექმნისათვის საჭიროა გლეხების გაერთიანება დარგების მიხედვით. ძალიან დიდი მიღწევაა რომ არსებობს კანონი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ და არსებობს კოოპერატივების ხელშეწყობის სასოფლო სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტო: ეს ორი ინსტიტუციური და საკანონმდებლო ორგანოები ხელს შეუწყობს კოოპერატივების გაერთიანებას და მის როლს მცირე ფერმერული მეურნეობების განვითარებაში.

საკვანძო სიტყვები: სასოფლო - სამეურნეო კოოპერატივები. მცირე ფერმერული მეურნეობები, ფერმერები.

THE ROLE OF COOPERATIVES IN THE DEVELOPMENT OF SMALL FARMS

Manana Shalamberidze

RESUME

Development of agricultural cooperatives is a priority direction of agrarian policy. Its aim is to promote the development of small farmers, rural socio-economic development, poverty eradication in rural areas, from the village to stop the migration of the population, agricultural productivity and improve konkurentunarioanobis Finally I would like to note that the agricultural cooperatives enjoy tax Benefits which, in agriculture with regard to the acts. For the creation of cooperatives there is a need to unite peasants. It is a great achievement that there is a law on agricultural cooperatives and there is a cooperative cooperative agricultural cooperative agency: these two institutional and legislative bodies will facilitate the unification of cooperatives and the role of small farmers in the development of small farms.

* * * *

საქართველოში კოოპერატივების მნიშვნელობა ან უგულვებელყოფილი იყო ან არასწორად იყო გაგებული. კოოპერატივს ხშირად ძველ, საბჭოთა კოლმეურნეობასთან აიგივებდნენ. დღეს მდგომარეობა სრულიად შეცვლილია და სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი ბევრად უკეთაა აღქმული. ეს სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და მის დასახმარებლად მომუშავე ევროკავშირისა და აკაშ-ს (სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია) ექსპერტების ძალისხმევით შედეგია. ძველი მიდგომის შეცვლაში წვლილი შეიტანეს ასევე სამოქალაქო საზოგადოებისგან შემდგარმა ორგანიზაციებმაც, რომელთაგანაც ბევრი ევროკავშირის ფინანსური დახმარებით სარგებლობს.

ბიზნესზე ორიენტირებული სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ხელშეწყობად საქართველოში მოქმედებს შესაბამისი კანონი და კოოპერატივების განვითარების ეფექტური სააგენტო. დღეს არსებული რეალობა ბევრად დინამიურია, რადგან ასობით ფერმერთა ჯგუფმა უკვე მიიღო კოოპერატივის სტატუსი.

ფერმერებმა გააცნობიერეს, რომ კოოპერატივს არაფერი აქვს საერთო კოლექტივიზაციასთან. მისი მიზანი პროდუქციის მოცულობის გაზრდაში ფერმერთა დახმარებაა, სასოფლო-სამეურნეო მასალის - თესლი, სასუქი და ა. შ. - ერთად მოპოვებისა და ბაზარზე ერთობლივად გასვლის გზით.

ამდენად, წარსულში მოქმედი მოდელის გაცოცხლების ნაცვლად, კოოპერატივი ფერმერებს ღია საბაზრო ეკონომიკით სრულად სარგებლობის შესაძლებლობას აძლევს. დღევანდელ მსოფლიოში ვაჭრობა უმეტესწილად დიდ მოცულობებს, სურსათის უვნებლობისა და ხარისხის რთული სტანდარტების დაცვას მოითხოვს. თუ მცირე მასშტაბიანი ფერმერული მეურნეობები თანამშრომლობასა და პროდუქციის ერთობლივად გაყიდვას ვერ შეძლებენ, ბაზარზე შელწევა ძალიან გაუჭირდებათ.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების როლი ძალზე დიდია: სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების წარმოების, გადამუშავებისა და მარკეტინგის 60%-ზე მეტი სწორედ მათზე მოდის. კოოპერატივი ძალზე მნიშვნელოვანი ეკონომიკური მოთამაშეა, მაგრამ საქმე მხოლოდ ამაში როდია. კოოპერატივი ხელს უწყობს ფერმერს სათქმელი უფრო „ხმამალაღი“ გახადოს; ის მნიშვნელოვან როლს თამაშობს რეგიონის მოსახლეობის ხელშეწყობის საქმეში. ჯანსაღი დემოკრატიის პირობებში საზოგადოების სხვადასხვა ფენას საშუალება აქვს დაიცვას საკუთარი ინტერ-

ესები მონაწილეობის პრინციპზე დაყრდნობით და სწორედ ესაა კოოპერატივის ერთ-ერთი ძირითადი ფუნქცია.

სასოფლო-სამეურნეო სექტორი ძალზე რთულია. ის გრძელვადიან და თანმიმდევრულ მიდგომას მოითხოვს. ასევე უდიდესი მნიშვნელობა აქვს სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სექტორის მოდერნიზაციას.

აგრარული სექტორის განვითარება კოოპერაციის გზაზე გადის, რადგან იმ მოსახლეობის მიერ განეული შრომა გაცილებით მეტია და მეტ ხარჯს მოითხოვს, რომლებიც ერთ ჰექტრამდე ან ცოტა მეტ მიწას ფლობენ. ხოლო გაერთიანების შემთხვევაში გლეხებს საშუალება მიეცემათ, რომ ნაკლები შრომა განიონ, ხარჯი გადაანაწილონ და მეტი მოგება მიიღონ.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარება აგრარული პოლიტიკის პრიორიტეტული მიმართულებაა. მისი მიზანია მცირე ფერმერული მეურნეობების განვითარების ხელშეწყობა, სოფლის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების უზრუნველყოფა, სოფლად სიღარიბის აღმოფხვრა, სოფლიდან მოსახლეობის მიგრაციის შეჩერება, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების პროდუქტიულობისა და კონკურენტუნარიანობის გაუმჯობესება.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების სააგენტო უზრუნველყოფს კოოპერატივების სტატუსის მინიჭებას, ასევე კოოპერატივის სტატუსის გაუქმებას, მონიტორინგის და სახელწიფო პროგრამების განხორციელებას. სასოფლო სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს მიზანს წარმოადგენს, ფერმერებისათვის ისეთი მექანიზმების შეთავაზება, რომელიც ხელს შეუწყობს კოოპერატივების გრძელვადიან განვითარებას და მათ წარმატებულ მუშაობას. ასევე სასოფლო სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს ერთ-ერთი ფუნქცია იქნება ბაზრის გარანტიის შექმნა: შეიქმნება საინფორმაციო ბანკი სტატუსის მქონე კოოპერატივების მიერ განხორციელებული საქმიანობის შესახებ. საინფორმაციო ბანკში იქნება ერთ-ერთი მონაცემი იმისა, რა პროდუქციას აწარმოებს და რა რაოდენობის პროდუქცია იქნება მიღებული და რა ბაზარი სჭირდება კოოპერატივს. ასევე მონიტორინგს გაუწევს კოოპერატივების საქმიანობას.

კოოპერატივები ხელს შეუწყობს სოფლად დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნის თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვას: მიწების გამსხვილებას. კონსოლიდაციას: სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის რეალიზაციასა და საექსპორტო პოტენციალის გაზრდას. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივში გაერთიანება ნებაყოფლობითია: მისი მართვა დემოკრატიული პრინციპით ხორციელდება: ყველა

წევრი თანასწორია. სახელმწიფო აპირებს კოოპერატივების ხელშესაწყობად სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების მოტობლოკებითა და ხელის სათესით უზრუნველყოფის პროექტის“ განხორციელებას. პროექტი ითვალისწინებს კოოპერატივებისათვის 1700 ერთეული მოტობლოკისა და 2000 ხელით სათესის შეღავათიანი პირობებით ან ლიზინგით (გრძელვადიანი იჯარა გამოსყიდვის უფლებით) გადაცემას. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი სარგებლობს უპირატესობით. მიიღოს გრანტი (საჩუქარი): განსაზღვრულია სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებში დასაქმებულების უფასო სწავლა-გადამზადება და კვალიფიკაციის სხვა ასამაღლებელი პროგრამები: სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი, როგორც გაერთიანება კრედიტუნარიანად ითვლება და საკრედიტო რესურსი მისთვის უფრო ხელმისაწვდომია.

დღეს საქართველოში არის უზარმაზარი მოლოდინი იმ შედეგებისა, რომელსაც კოოპერატივებმა უნდა მიაღწიონ. ევროკავშირი ამ პროცესის ერთ-ერთი მთავარი ხელშემწყობია. თუმცა, უნდა გვესმოდეს, რომ კოოპერატივი ყველასათვის როდია საუკეთესო გამოსავალი. ბევრი ფერმერი არასდროს განევიანდება კოოპერატივში და ეს სრულიად მისაღებია. კოოპერატივი მხოლოდ მაშინ იქნება წარმატებული, თუ მისი მართვა პროფესიონალურად მოხდება და მკაცრად იქნება ორიენტირებული ბიზნესზე. კოოპერატივი უნდა ეფუძნებოდეს ნებაყოფლობითი წევრობის, საქმის ერთგულების, ლიდერობისა და ჯანსაღი და ეფექტური ფინანსური მართვის პრინციპებს.

და ბოლოს მინდა ავლიწინო, რომ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები სარგებლობენ იმ საგადასახადო შეღავათებითაც, რომლებიც სოფლის მეურნეობასთან მიმართებაში მოქმედებს. კოოპერატივების შექმნისათვის საჭიროა გლეხების გაერთიანება დარგების მიხედვით. ძალიან დიდი მიღწევაა რომ არსებობს კანონი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ და არსებობს კოოპერატივების ხელშემწყობი სასოფლო სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტო: ეს ორი ინსტიტუციური და საკანონმდებლო ორგანოები ხელს შეუწყობს კოოპერატივების გაერთიანებას და მის როლს მცირე ფერმერული მეურნეობების განვითარებაში.

ლიტერატურა:

1. საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია 2012- 2022.
2. მ. შალამბერიძე ფერმერული მეურნეობის მენეჯმენტი ქუთაისი 2015
3. პროგრამ FAO-ს (სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია)
4. www.acda.gov.ge